

Jongerenmanifest voor het schoolvak Nederlands

Door Daan van den Broek en Delila Dönmez

Ondertekend door:

Landelijk Aktie Komitee Scholieren (LAKS)

CNV Jongeren

Het team van *Scholieren.com*

Jong Neerlandistiek

De kwaliteit van ons onderwijs gaat al twintig jaar stelselmatig achteruit, zo concludeert [het nieuwe rapport van de Onderwijsinspectie](#) van deze week. De focus van ons onderwijs zou moeten terugkeren naar taal, rekenen en burgerschap. Met name dat streven ‘burgerschap’ aan te leren, krijgt dan meteen weer de kritiek die het onderwijs in Nederland al langer in de greep heeft. De overheid mag zich niet bemoeien met wat en hoe er gedoceerd wordt: ‘Dat neigt naar staatspedagogiek’, betoogt lector filosofie en pedagogiek Piet van der Ploeg in de [Volkskrant van 13 april](#).

Maar het alternatief is veel erger, zo zien we aan het schoolvak Nederlands. Het vak staat geheel in dienst van functionaliteit. Leerlingen leren lezen en schrijven aan de hand van kennis over signaalwoorden en argumentatieschema’s. Voor de Universiteit Utrecht en project [Schrijfakademie](#) spraken wij een diverse groep van 216 leerlingen uit het hele land, die zich vurig verzet tegen de uitholling. Deze leerlingen willen leren om hun eigen indrukken, gevoelens en gedachten op te schrijven: zich als burger leren uiten, zou je kunnen zeggen. En vandaaruit ook met interesse lezen wat er in het Nederlands al geschreven is over de samenleving waarin zij opgroeien en zich een plek proberen in te denken.

Radicale meetbaarheid

Zoals het rapport van de Onderwijsinspectie aangeeft, is het vak Nederlands – en daarmee onze belangrijkste bron voor lees- en schrijfonderwijs - door de jaren heen in de ban geraakt van de groeiende wens naar objectieve toetsing. Het leidt tot [situaties](#) als hoogleraar Nederlands Marc van Oostendorp die in 2018 een 7,5 haalde voor het centraal examen begrijpend lezen. Een ouderejaars student Nederlands zakte zelfs met een 5,0.

Leerlingen geven aan dat het vak geen mogelijkheid geeft tot persoonlijke, vakinhoudelijke ontwikkeling en dat excelleren erin vrijwel onmogelijk is. Het zorgt voor een gevoel van incompetentie, en teruglopende motivatie voor lezen. Schrijven wordt al sinds 1999 niet meer centraal getoetst, omdat dat de toetsing daarvan niet te objectiveren zou zijn. Leerlingen leren lezen als een robot van wie geen eigen tekstuele output wordt verwacht.

Lezende en schrijvende burgers

De potentie van het vak Nederlands blijft daarmee onbenut. Om binnen een gezonde democratie als Nederland kritische burgers op te leiden en zo kansengelijkheid te faciliteren, moet het vak Nederlands aanknopen bij de processen van identiteitsvorming die juist onder opgroeiende jongeren en in de Nederlandse samenleving plaatsvinden. Niet alleen bij de functionele normen die bepalen hoe er gecommuniceerd wordt in Nederland, maar ook bij *wat* er gecommuniceerd wordt, en hoe daar weer door anderen op wordt gereageerd. In kranten en andere (digitale) media, maar ook in literatuur en andere vormen van kunst. De leerling leert niet alleen de talige structuren, maar ook de inhoudelijke klanken van de democratie kennen: dat is waar goed schrijf- en leesonderwijs toe zou moeten leiden.

Een groot aantal van de leerlingen die wij spraken gaf aan graag *Young Adult*-literatuur te lezen, vaak ook in het Engels. Dit zijn boeken die de beleveniswereld van jonge mensen weerspiegelen en reflecteren op het proces van de eigen identiteitsvorming en volwassenwording. Uit de grote animo voor *Young Adult*-literatuur kan een wens naar zelfontplooiing en schikking binnen de wereld worden afgelezen: als we ze die ingang ook voor Nederlandse literatuur en het schrijven in het Nederlands bieden, zal het lees- en schrijfonderwijs in dienst komen te staan van een persoonsvormend proces, waarin leerlingen de eigen identiteitsvorming en volwassenwording onder woorden leren te brengen.

Daarmee doet (inter)subjectiviteit zijn herintrede in het vak Nederlands, wat niet hetzelfde is als bandeloosheid. Integendeel, leerlingen laten experimenteren met de Nederlandse taal en leerlingen specifieke teksten in die taal laten interpreteren om kritisch te kijken naar de wereld om zich heen: er zullen deskundigen zijn die dat zelfs staatspedagogiek noemen. Moet je doen, zeggen wij dan.

Daan van den Broek en Delila Dönmez zijn beiden student Nederlandse Taal en Cultuur aan de Universiteit Utrecht en zijn in dienst als student-assistent voor project [Schrijfakademie](#), dat onder leiding van Micha Hamel en prof. dr. Els Stronks en gefinancierd door het Ministerie van OCW het schoolvak Nederlands praktischer en creatiever beoogt te maken.